

Ärende: VN/19841/2024

Begäran om utlåtande Ändring av justitieministeriets förordning om Utsökningsverkets verksamhetsställen och deras uppgifter

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att ge ett utlåtande om förslaget till ändring av justitieministeriets förordning om Utsökningsverkets verksamhetsställen och deras uppgifter. Folktinget tar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) ställning till frågor som har betydelse för den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Enligt förslaget minskas Utsökningsverkets verksamhetsställen i landet från 64 till 29. Av de tolv nuvarande verksamhetsställena i tvåspråkiga kommuner läggs fyra ned. Dessa finns i Jakobstad, Kristinestad, Pargas och Lojo. Enligt förslaget finns det i fortsättningen åtta verksamhetsställen i tvåspråkiga kommuner: Karleby, Vasa, Åbo, Raseborg, Esbo, Helsingfors, Vanda och Borgå. Därtill kvarstår verksamhetsstället i Mariehamn.

Enligt promemorian (14.5.2025) är förändringarna i Utsökningsverkets nätverk av verksamhetsställen en del av justitieministeriets produktivitetsprogram, som baseras på målsättningarna i regeringsprogrammet.

Tillgodoseende av språkliga rättigheter och en regional tillgång till utsökningstjänster

Folktinget konstaterar att den lagstiftning som gäller Utsökningsverket betonar tillgodoseendet av språkliga rättigheter och vikten av en regional tillgång till utsökningstjänster.

I förarbetena till den organisationsreform som genomfördes inom utsökningsväsendet år 2020 anges att reformen syftar till att trygga förverkligandet av språkliga rättigheter i den nya organisationen (RP 71/2018 rd). Verksamheten ska ordnas så att den regionala tillgången till tjänster och de språkliga rättigheterna tillgodoses med stöd av 1 kap. 11 § 4 mom. i lagen om ändring av utsökningsbalken (778/2019). Med tillgodosende av språkliga rättigheter avses utsökningsmyndigheternas språkliga skyldigheter vid tjänsteproduktionen och kunders rättigheter att använda sitt eget språk i kontakter med utsökningsmyndigheterna (RP 71/2018 rd).

Riksdagens grundlagsutskott har framhållit att det finns anledning att noggrant bevaka vilka faktiska konsekvenser organisationsreformen medför för gäldenärs- och borgenärs rättigheter enligt 21 § i grundlagen och för de språkliga rättigheterna (GrUU 30/2018 rd).

Riksdagens lagutskott konstaterar i sitt betänkande om organisationsreformen att verksamheten ska ordnas så att den regionala tillgången till tjänster och de språkliga rättigheterna tillgodoses. Lagutskottet betonar därtill vikten av att verksamhetsställen ligger relativt tätt, så att resorna för utsökningskunder och tjänstemän inte blir alltför långa (LaUB 22/2018 rd). Inför reformen konstaterade justitieministeriet att antalet verksamhetsställen inte ändras och att ortsfördelningen säkerställer en regional och språklig jämlikhet samt en effektiv verksamhet (pressmeddelande 20.4.2020).

Biträdande justitieombudsman Maija Sakslin gav i oktober 2024 ett utlåtande om de planerade förändringarna i Utsökningsverkets nätverk av verksamhetsställen (10.10.2024, EOAK/5305/2024). Även Sakslin redogör i sitt utlåtande för Utsökningsverkets skyldighet att säkerställa en regional tillgång till tjänster och att tillgodose språkliga rättigheter i enlighet med utsökningsbalken och dess förarbeten.

Folktingets ställningstagande

Folktinget konstaterar att förverkligandet av språkliga rättigheter följaktligen ska vara en utgångspunkt och ledande princip för den planering och sådana beslut som gäller en omorganisering av Utsökningsverkets organisation. Tillgodosendandet av språkliga rättigheter är även en förutsättning för att kravet på rättsskydd och god förvaltning ska kunna tryggas.

Folktinget hänvisar vidare till att de språkliga rättigheterna enligt grundlagen har en särställning när det gäller beslut om omstruktureringar inom förvaltningen. Synpunkter som baseras på ekonomiska argument kan inte ges samma vikt i beslutsfattandet. Det här innebär att kraven på sparåtgärder, så

som statsförvaltningens produktivitetsprogram, inte får leda till att Utsökningsverkets förmåga att säkerställa enskilda personers rätt till utsökningstjänster på svenska försämrats till följd av förändringar i nätverket av verksamhetsställen.

För att lagens syfte ska kunna förverkligas i praktiken är det viktigt att justitieministeriet i sin beredning grundligt bedömer de språkliga konsekvenserna av en minskning av antalet verksamhetsställen i tvåspråkiga kommuner. I enlighet med ministeriets anvisning för bedömning av språkliga konsekvenser (46/2016) ska en sådan bedömning omfatta bland annat konsekvenser för förverkligandet av enskilda gäldenärs språkliga rättigheter samt konsekvenser för utsökningsmyndigheterna och för personalen. Därtill är det väsentligt att man bedömer vilka verkningar förslaget får för förverkligandet av de språkliga rättigheterna både på kort sikt och från ett längre tidsperspektiv. Framtidsperspektivet är viktigt, eftersom beslutet påverkar myndigheternas verksamhet en lång tid framåt.

Folktinget konstaterar att förslaget om att lägga ned en tredjedel av de nuvarande verksamhetsställena (4 av 12) i tvåspråkiga kommuner är anmärkningsvärt. Behovet av utsökningstjänster även på svenska är uppenbart i regioner där en majoritet eller en stor andel av invånarna är svenskspråkiga, vilket gäller Utsökningsverkets verksamhetsställen i Jakobstad, Kristinestad och Pargas. Folktinget hänvisar vidare till att en nedläggning av verksamhetsställena inte är i enlighet med lagutskottets betänkande år 2018, där utskottet betonar vikten av att verksamhetsställena ligger relativt tätt, så att resorna för utsökningskunder och tjänstemän inte blir alltför långa (LaUB 22/2018 rd). Till skillnad från Utsökningsverkets förslag hösten 2024 kvarstår verksamhetsstället i Borgå, vilket Folktinget understöder.

Enligt promemorian (14.5.2025) förväntas förslaget inte få betydande konsekvenser för förverkligandet av de språkliga rättigheterna, eftersom både finsk- och svenskspråkiga tjänster är tillgängliga inom ett rimligt avstånd från de verksamhetsställen som enligt förslaget läggs ned. Det framgår dock inte om detta ställningstagande baseras på en helhetsinriktad bedömning av förslagets språkliga konsekvenser.

Promemorian hänvisar vidare till en vilja att öka användningen av digitala tjänster inom statsförvaltningen för att ministerierna ska kunna uppnå de krav på sparåtgärder som har fastställts.

Folktinget framhåller vikten av att de språkliga rättigheterna tryggas när Utsökningsverket utvecklar de digitala tjänsterna. Tvåspråkigheten ska beaktas redan från början av planeringsprocessen, så att användarnas rätt till jämlik service på finska och svenska säkerställs i systemlösningarna. Det kommer dock fortsättningsvis att finnas personer som inte har digital kompetens eller i övrigt saknar möjligheter att använda digitala tjänster, exempelvis gäldenärer som är i en utsatt ställning. Även om kommunikationen med Utsökningsverket i högre utsträckning sker via digitala tjänster är det viktigt att finsk- och svenskspråkiga personer har jämlika möjligheter att besöka Utsökningsverkets verksamhetsställen och erhålla tjänster på sitt eget språk i enlighet med språklagen och god

förvaltning. En nedläggning av de nämnda verksamhetsställena i tvåspråkiga kommuner främjar emellertid inte detta syfte.

Finansministeriet planerar en reform av statens service- och lokalnät i avsikt att skapa ett enhetligt kundservicenät för statsförvaltningen och FPA före år 2030. Utsökningsverket är en av de myndigheter som deltar i projektet.

Folktinget hänvisar till vikten av att justitieministeriets beredning klarlägger de frågor i detta utlåtande som har betydelse för en grundlig bedömning av språkliga konsekvenser. Folktinget konstaterar därtill att justitieministeriet inte bör genomföra förändringar i Utsökningsverkets nätverk av verksamhetsställen under tiden som planeringsarbetet gällande statens service- och lokalnät fortgår.

Beijar Kristina
Svenska Finlands folkting